

Raudaskoski Milla

Musiikkikasvatus osana medialukutaidon opetusta

Kirjallisuuskatsaus

KASVATUSTIETEIDEN JA PSYKOLOGIAN TIEDEKUNTA

Musiikkikasvatuksen koulutusohjelma

12.5.2023

Oulun yliopisto

Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta

Musiikkikasvatus osana medialukutaidon opettamista (Milla Raudaskoski)

Kandidaatintutkielma, 30 sivua

Toukokuu 2023

Kandidaatintutkielmani tutkimuskohteena on musiikkikasvatuksen rooli ja mahdollisuudet medialukutaidon opettamisessa. Medialukutaito on tarpeellinen ja ajankohtainen taito, etenkin nyt, kun uusia ja erilaisia median muotoja ja trendejä tulee jatkuvasti uusia. Musiikki, yhtenä median muotona, voisi olla myös oppiaineena sopiva erilaisten medialukutaidon osa-alueitten oppimiseen ja opettamiseen.

Kandidaatintutkielmani tutkimuskysymykset ovat:

1. Kuinka medialukutaito näkyy musiikkikasvatuksessa?
2. Voiko musiikkikasvatuksessa opettaa medialukutaitoa?

Kandidaatintutkielmani on kuvaileva ja kommentoiva kirjallisuuskatsaus. Kommentoituudella tutkielmani tavoitteena on herättää keskustelua ja osoittaa musiikkikasvatuksen aiheista löytyneet tutkimusaukko. Tämän tutkimusaukon vuoksi tutkielmassani on myös mukana integroivan kirjallisuuskatsauksen kriittistä tarkastelua ja pohdintaa, koska medialukutaitoa on tutkittu vähäisesti musiikkikasvatuksen piirissä.

Tutkimustuloksissa jäsenän ensimmäisen tutkimuskysymyksen kautta medialukutaidon näkyvyyttä ja näkökulmia musiikkikasvatuksessa. Toinen tutkimuskysymyksen pureutuu musiikkikasvatuksen opetukselliseen rooliin ja vahvuuksiin medialukutaidon opetuksessa.

Musiikkikasvatuksessa on mahdollista kaventaa koulun ja kodin välistä kuilua, sisällyttämällä opetukseen oppilaille tuttuja ja ajankohtaisia aiheita ja mediasisältöjä. Haasteena nähdään muun muassa kiusaamisen pelko, sekä opettajien osaamisen, sekä käsitysten ja opetuskäytäntöjen muuttaminen. Samaan aikaan musiikkikasvatuksen vahvuuksiin lukeutuu luovan itseilmaisun ja tuottamisen mahdollistaminen myös medialukutaitoa tukevista näkökulmista. Media ja musiikki ovat osa monien lasten ja nuorten arkea, ja tätä arkisuutta ei saisi opetuksessakaan unohtaa.

Avainsanat: medialukutaito, mediakasvatus, musiikkikasvatus

Sisältö / Contents

1.	Johdanto.....	4
2.	Tutkimusmenetelmä	7
2.1	Aikaisempi tutkimus	8
3.	Teoreettinen viitekehys.....	10
3.1	Mediakasvatus	10
3.2	Medialukutaito	12
3.2.1	Mediaympäristö.....	15
3.3	Musiikkikasvatus ja medialukutaito.....	17
4	Tulokset.....	20
4.1	Kuinka medialukutaito näkyy musiikkikasvatuksessa?	20
4.2	Voiko musiikkikasvatuksessa opettaa medialukutaitoa?	22
5.	Pohdinta	25
6	Lähteet / References.....	27

1. Johdanto

Kandidaatintutkielmassani tutkin musiikkikasvatuksen roolia osana medialukutaidon opettamisesta. Media on alati kasvava osa meitä kaikkia ympäröivää maailmaa, ja suurin osa nuorista käyttää sosiaalista mediaa päivittäin (Albert, 2015; Waldron, 2020). Media vaikuttaa lasten ja nuorten kehitykseen, identiteetin rakennusprosesseihin, sekä minäkuvaan eri tavoin eri ikä- ja kehitysvaiheissa (Salokoski & Mustonen, 2007). Kiinnostuin mediakasvatuksesta sivuaineopintojeni myötä ja haluan syventää omaa osaamistani ja ymmärrystäni aiheen saralla enemmän. Rajaan pohdintojani koskemaan pääsääntöisesti 7–9-luokkalaisten. Salokoski ja Mustonen (2007) toteavat, että murrosikäisillä on vahvaa taipumusta peilata itseään ja omaa identiteettiään mediasta vastaan tuleviin sisältöihin. Tästä syystä lasten ja nuorten monilukutaitojen kehittäminen on tärkeä ja ajankohtainen asia.

Nuoret poimivat mediasta paljon erilaisia asioita, ja maailmaa puhuttavat kriisit ja kohut näkyvät myös heidän elämässään. Nuoret saattavat ottaa mediassa näkemistään asioista mallia, tai erilaiset kriisit saattavat vaikuttaa heidän identiteettinsä rakentumiseen (Järvinen, 2017; Salokoski & Mustonen, 2007; ks. myös Bates & Shevock, 2020). Nuorten itsenäistymisen tarve ja kaveripiirin tärkeys kasvavat ja syrjäyttävät esimerkiksi vanhempien ja muiden auktoriteettien ja kasvattajien sanan painoarvoa (Järvinen, 2017; Saarikallio, 2009; Salokoski & Mustonen, 2007). Tämä puolestaan johtaa siihen, että lasten ja nuorten median käyttöä on vaikeaa seurata, hallita ja suojella. Myös näistä syistä olisi tärkeää, että opetuksessa kyettäisiin antamaan lapsille ja nuorille tarvittavia taitoja kriittiseen lukemiseen ja median käyttöön. Tärkeää olisi myös ymmärtää median arkipäiväisyys tämän päivän lasten ja nuorten elämässä (Sintonen, 2012).

Tähän yhteiskunnassa tapahtuvaan median kasvuun ja muutokseen on reagoitu opetuslalla, muun muassa sisällyttämällä vuoden 2014 peruskoulujen opetussuunnitelmien perusteisiin mediakasvatuksen sisältöjä (Opetushallitus [OPH], 2014). Uudet lukutaidot -sivustolle on erikseen kerätty peruskoulun opetussuunnitelmien perusteiden mediakasvatuksen sisällöt, ja tätä sivua selatessani mietin, miksei musiikkikasvatuksen kohdalla ole opetussuunnitelmassa enemmän mediakasvatusta soveltavia sisältöjä ja mainintoja. Musiikilla on merkittävä asema mediakulttuurissa ja se on läsnä lähes kaikkialla (Sintonen, 2001). Mediakasvatuksen sisältöjä on opetussuunnitelmassa kokonaisuutena monipuolisesti, ja onhan musiikki yksi osa mediaa, joten eikö musiikkiinkin voisi tutustua laajemmin myös median muotona?

Koska medialukutaito on monilukutaitojen mukana osa opetussuunnitelmaa, voisi olettaa, että mediakasvatus ja medialukutaito olisivat näin ollen osa myös opetusta. Lukemani tutkimukset ja kirjoitukset aiheesta ovat kuitenkin osoittaneet opettajilla olevan varautunut suhtautuminen median ja teknologian sisällyttämisestä opetukseen (Albert, 2015; Bates & Shevock, 2020). Tämä voi johtua hyvin monista eri tekijöistä. Suomessa opettajilla on paljon valtaa tehdä pedagogisia valintoja opetuksen sisältöjen suhteen (Sintonen, 2012), ja erityisesti ”ei mediaa median vuoksi” ajatusta nostetaan esille monissa yhteyksissä (Albert, 2015, ss. 34–35; Sintonen, 2012, s. 7). Mediataitojen opettamisen siis pitäisi kuulua koulumaailmaan, mutta koulua ja opetusta ei Sintosen (2012) mukaan ole järkevää kehittää median kehityksen ehdoilla. Hän nostaa esille, että liian sokea luotto diginatiivin sukupolven kykyihin olisi verrattavissa heidän heitteillejättöönsä (2012; ks. myös Järvinen, 2017). Olisi siis löydettävä keino saavuttaa kultainen keskitie medialukutaidon opetuksen sisällyttämisestä muuhun opetukseen, ilman että medialukutaidon opetus määrittelee muuta opetusta.

Muita syitä varautuneisuudelle voivat olla opettajien kokema riittämättömyyden tunne, vahvat epäilykset ja ennakkoluulot, osaamattomuus, tai jopa viitseliäisyys (Järvinen, 2017; Sintonen, 2012) Median nopea kehitys vaatisi jatkuvaa uuteen sopeutumista, uusiin alustoihin tutustumista, sekä opettajalta itsenäistä omien mediataitojen kartuttamista. Suomessa kouluissa toimitaan vahvasti opettajajohtoisesti (Sintonen, 2012), minkä vuoksi tällä hetkellä on paljolti opettajan omalla vastuulla sisällyttää mediataitojen opetusta muun opetuksen ohkeen, ja pitää huoli omien mediataitojen ajankohtaisuudesta, unohtamatta lasten ja nuorten oman mediakokemuksen huomioimista.

Yleisenä huolena on nostettu esille myös nettikiusaaminen (Albert, 2015; Järvinen, 2017; Tuominen & Mustonen, 2007). Opettaja huolettaa median sisällyttäminen opetukseen muun muassa sen mukanaan tuomien kiusaamismahdollisuuksien vuoksi (Albert, 2015; Tuominen & Mustonen, 2007). Nettikiusaaminen on usein todettu koulukiusaamisen jatkeeksi, ja sitä esiintyy harvemmin yksistään (Tuominen & Mustonen, 2007; ks. myös Järvinen, 2017). Vaihtelevasti anonymiteetti tai julkisuus saattaa joskus jopa lietsoa kiusaajaa tekoihinsa (Tuominen & Mustonen, 2007). Kiusaaminen ei kuitenkaan ole pelkästään oppilaiden välistä, vaan sen on todettu kohdistuvan myös opettajiin (Järvinen, 2017; Tuominen & Mustonen, 2007).

Tutkielmassani siis pureudun yläasteikäisten medialukutaidon kehittämiseen musiikintunneilla. Peruskoulun opetussuunnitelmien perusteisiin ei ole kirjattu paljoa asioita mediakasvatukseen

liittyen musiikin ainekohtaisten sisältöjen kohdalle, mutta sisältöä löytyy muuten monipuolisesti sovellettavaksi. Tieto- ja viestintäteknologian soveltaminen, sekä musiikin käyttö viestimisen ja vaikuttamisen välineenä ovat medialukutaitoon viittaavat maininnat opetussuunnitelmassa 7–9 –luokkalaisten musiikin aineen kohdalla (OPH, 2014). Monilukutaidon (L4) ja tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen (L5) omat määritelmät löytyvät laaja-alaisen osaamisen määritelmistä (OPH, 2014). Laaja-alaisissa sisällöissä haasteena on, että niiden käyttö ja esiintyminen opetuksessa on pitkälti opettajan oman päätöksen varassa.

Tämä asettaa opettajille paineen itse pitää yllä ja laajentaa omaa osaamistaan, mikä on haastavaa teknologian jatkuvan kehittymisen vuoksi (Albert, 2015; Bates & Shevock, 2020). Myös musiikkiteknologia kehittyi jatkuvasti ja uusiin ohjelmistoihin ja laitteisiin ei aina ole mahdollista tarttua esimerkiksi koulun puolesta saatujen resurssien riittämättömyydenkin vuoksi. Epäily omaa osaamista, sekä uutta mediaa kohtaan, voi näkyä monin tavoin (Albert, 2015; Bates & Shevock, 2020; Sintonen, 2012).

Kuten muissakin aineissa, musiikissakin kiusaaminen puhututtaa (Albert, 2015; Järvinen, 2017; Tuominen & Mustonen, 2007). Teknologian käytön lisääntyminen on luonut uuden ympäristön, jonne koulukiusaaminen ulottuu sekä oppilaiden että opettajien keskuudessa (Järvinen, 2017; Tuominen & Mustonen, 2007). Musiikin opetussuunnitelmassa mainitaan työskentely musiikillisten yhteisöjen jäsenenä (OPH, 2014), johon sosiaalinen media yhteisöjen saavuttamisen välineenä antaisi vastauksen. Silti, huolien ja varautuneisuuden vuoksi, tätä mahdollisuutta ei toteuteta sen potentiaaliin nähden.

Medialukutaidon ja sen opetuksen tutkimusta tarvittaisiin siis lisää, jotta näihin haasteisiin pystyttäisiin kehittämään ratkaisuja. Olisi myös tärkeää tehdä tutkimusta mediakasvatuksen roolista, jotta voitaisiin lisätä tietoa siitä, kuinka monipuolisesta asiasta on kyse. Mediataitojen lähestymistavoista suojelu ja pelko saataisiin näin mahdollisesti kääntymään itseilmaisuuksiin ja kriittisyyteen. Pienten lasten kohdalla suojelu voi olla hyvinkin tarpeellista, mutta vanhempien lasten ja nuorten kohdalla kriittisen medialukutaidon kehittyminen palvelisi heitä enemmän (Herkman, 2007). Näin ollen kyse ei ole pelkästään lasten ja nuorten median käytön suojelemisesta ja rajoittamisesta, vaan heille ikään katsoen tarpeellisten tietojen ja taitojen antamisesta, sekä niistä keskustelemisesta, jotta he ovat kykeneviä tunnistamaan itse erilaisia tilanteita mediassa, ja toimimaan niissä.

2. Tutkimusmenetelmä

Kandidaatintutkielmani aiheena on musiikkikasvatus osana medialukutaidon opetusta ja tutkimuskysymyksiksi olen asettanut:

1. Kuinka medialukutaito näkyy musiikkikasvatuksessa?
2. Voiko musiikkikasvatuksessa opettaa medialukutaitoa?

Kandidaatintutkielmani on kuvaileva kirjallisuuskatsaus, jonka tavoitteena on rakentaa kokonaiskuvaa musiikkikasvatuksen ja mediakasvatuksen yhteisestä rajapinnasta medialukutaidon näkökulmasta, sekä arvioida olemassa olevaa teoriaa ja sen kehityssuuntia. Kirjallisuuskatsaukseni on tutkimusta olemassa olevasta tutkimuksesta (Salminen, 2011). Kuvaileva kirjallisuuskatsaus voidaan jakaa kahteen hieman toisistaan eroavaan menetelmään, joista itse olen päätenyt narratiivisen kirjallisuuskatsauksen menetelmiin.

Narratiivinen kirjallisuuskatsaus voidaan jakaa kolmeen toteuttamistapaan, joista teen kommentoivan kirjallisuuskatsauksen (Salminen, 2011). Kommentoivan kirjallisuuskatsauksen on tarkoitus herättää keskustelua. Tutkielmani kommentoituuden tavoitteena on osoittaa musiikki- ja mediakasvatuksen yhteiseltä kentältä löytämäni tutkimusaukko.

Olen kerännyt tutkielmani aineistoa Oula-Finnan, Ebsco:n ja ProQuest:in tietokannoista, sekä Oulun Yliopiston kirjastosta löytyvistä fyysisistä julkaisuista ja e-julkaisuista. Olen käyttänyt hakuihin myös Google Scholar hakukonetta, ja pyrkinyt keräämään lähteikseni vertaisarvioitua aineistoa, käyttäen vertaisarvioitujen materiaalien suodattimia, aina kun mahdollista.

Aineistonkeruun yhteydessä olen huomannut, ettei tutkielmani aiheesta itsessään löydy niin monipuolisesti kirjallisuutta, kuin olin toivonut, vaan laajemmat haut ja hakusanavaihtoehdot ovat olleet tarpeen. Tästä syystä minun on käytettävä myös integroivassa kirjallisuuskatsauksessa mainittua kriittistä tarkastelua ja pohdintaa (Salminen, 2011).

Olen nimensimpina hakusanoina tutkielmani materiaalin keruussa ovat, *musiikkikasvatus*, *musiikki*, *mediakasvatus*, *medialukutaito*, *media* ja *monilukutaito*. Monipuolisen materiaalin löytymisen takaamiseksi olen etsinyt materiaalia myös englanniksi muun muassa hakusanoilla *music education*, *media*, *media literacy* ja *media education*. Olen pyrkinyt käyttämään myös Boolean operaattoreita (AND, OR) vapaasanahauissa, sekä tarkennetuissa hauissa, ja käyttänyt hakusanakatkaisuja monipuolisempien hakutulosten saamiseksi.

Noudatan kandidaatintutkielmassani hyvää tieteellistä käytäntöä ja käytän Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK, 2012) julkaisemia ohjeita. Viitataan lähdeaineistooni asiaan kuuluvalla tavalla ja otan huomioon muiden tutkijoiden aikaisemman työn ja saavutukset. Pyrin tutkielmassani rehellisyyteen ja kriittisyyteen, sekä yleiseen huolellisuuteen kirjoittaessani.

2.1 Aikaisempi tutkimus

Aikaisempaa tutkimustietoa, joka keskittyisi suoraan kandidaatintutkielman aiheeseeni, eli medialukutaidon opettamiseen musiikkikasvatuksessa, on tehty vähän. Aiheesta löytyy joitain tapaustutkimuksia, kuten Karjalainen-Väkevän ja Sintosen tutkimus lähivuosilta *Tapaustutkimus 7luokkalaisten tekemien lyhytelokuvien audio-visuaalisista kerronnan keinoista monilukutaidon näkökulmasta* (2021), jossa todettiin 7-luokkalaisilla olevan jo kykyjä ja halua oppia ja soveltaa omia taitojaan monimediaisessa projektissa.

Medialukutaidon sijaan sosiaalista mediaa ja sen käyttökelpoisuutta musiikkikasvatuksen piirissä on tutkittu enemmän. Aiheesta löytyy muun muassa käsikirja *The Oxford Handbook of Social Media and Music Learning*, vuodelta 2020. Myös maailmaa ravistellut covid-pandemiatilanne on vaikuttanut aiheeseen, sillä etäopetuksen myötä sosiaaliset mediat, sekä erilaiset etäopetuksen muodot puhuttivat opettajia, oppilaita, opiskelijoita ja tutkijoita ympäri maailmaa (Salavuo, 2009). Etäopetuksen mahdollisuuksia pohti muun muassa Heikki Ruismäki *Musiikkikasvatus-lehden* Nro1:ssä jo vuonna 1996.

Aikaisemman tutkimustiedon etsiminen ja löytäminen onkin osoittanut minulle kapean tutkimusaukon musiikki- ja mediakasvatuksen yhteisellä rajapinnalla. Sosiaalinen media on saanut ison osan huomiosta, mutta sosiaalisen median käyttöönkin tarvitaan medialukutaitoa ja kriittisyyttä. Kuitenkaan tätä medialukutaitoa tai mediakasvatusta ei tunnuta tutkivan yhtä ahkerasti, kuin sosiaalisen media pedagogisia uhkia ja mahdollisuuksia. Medialukutaitoa pidetään mediakasvatuksen tuloksena tai joissain yhteyksissä tavoitteena (ks. Palsa, 2016), joten eikö tällöin kannattaisi tutkia myös itse ilmiötä ja eri menetelmiä, eikä pelkkiä menetelmien potentiaaleja. Sosiaalisen median lisäksi musiikkikasvatuksen, ja muunkin kasvatuksen, piirissä voitaisiin hyödyntää laajemminkin erilaisia medioita. Aihetta on tutkinut Suomessa Sintonen, muun muassa väitöskirjassaan *Mediakasvatus ja sen musiikilliset mahdollisuudet*, vuodelta 2001.

Media on täynnä sekä hyvää että huonoa materiaalia. Kirjassa *Mitä meille tapahtui?* (2019) Helsingin Sanomien toimittaja Jussi Pullinen, pohtii internetin kehitysaskeleita, sekä niiden

vaikutuksia tämänhetkiseen maailmaan ja elämäämme. Kirjassa on paljon hyviä ja ajatuksia herättäviä pohdintoja internetin teknisestä ja sisällöllisestä kehityksestä, sekä mitä media on tuonut tähän mukaan. Nämä pohdinnat ovat ohjanneet kandidaatintutkielmani aiheen synnyssä, sillä mediakasvatuksen merkitys taitona tulee kasvamaan median ja teknologian kehityksen rinnalla (Pullinen, 2019; ks. myös Ruismäki H, 1996; Sihvonen M, 2009).

3. Teoreettinen viitekehys

Tässä kappaleessa käyn läpi keskeiset käsitteet, jotka tutkielmani kannalta ovat musiikkikasvatus, mediakasvatus ja medialukutaito. Näiden lisäksi avaan monilukutaidon käsitettä, sekä mediaympäristön käsitettä, joista jälkimmäinen on olennainen medialukutaidon näkökulmasta. Määrittelen mediakasvatuksen ja medialukutaidon, sekä mediaympäristön ja monilukutaidon käsitteitä löytämäni tutkimustiedon avulla. Musiikkikasvatuksen käsitettä määrittelen suurimilta osin peruskoulujen opetussuunnitelmien perusteiden pohjalta ja nostan esille huomioita monilukutaidon näkökulmasta. Tuon käsitteitä määritellessäni esille erilaisia esitettyjä näkökulmia, koska erityisesti medialukutaidolla ja mediakasvatuksella on hyvin monenlaisia eri määritelmiä. Olen kuitenkin pyrkinyt jäsentämään näitä määritelmiä erityisesti musiikkikasvatuksen ja monilukutaidon näkökulmista.

3.1 Mediakasvatus

Mediakasvatuksen käsite ei sisälly perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin, toisin kuin medialukutaito (Karvonen, 2022; Kupiainen et al., 2001). Kupiainen, Sintonen ja Suoranta (2001) toteavat, että kyseessä on kaksi melkein samaa tarkoittavaa sanaa, mikä johtuu niiden kansallisista ja kulttuurillisista juurista. Heidän mukaansa Amerikassa käytetään käsitettä medialukutaito (media literacy) ja Englannissa käytetään käsitettä mediakasvatus (media education). Suomalaiseen käytäntöön vakiintunut käsite mediakasvatus juontaa Kupiaisen ym. (2001) mukaan juurensa 80-luvulle, jolloin Suomeen tuli paljon opetussisällöllisiä vaikutteita juuri Englannista ja muusta eurooppalaisesta kasvatuserinteestä. Medialukutaidon käsitteellä on kuitenkin oma sijansa ja roolinsa, ja se mielletään osaksi uudempia medioita koskevaa opetusta ja erityisesti monilukutaitoa (Kupiainen ym., 2001).

Monilukutaito on perinteisten lukutaitojen rinnalle median, digitalisaation ja globalisaation myötä syntynyt laajempi käsite, joka pitää sisällään opetushallituksen mukaan teoreettisia ja toiminnallisia käsitteenmääritelmiä (OPH, 2014; ks. myös Lumme, 2021). Siihen sisältyy erilaisten tekstien lukemista ja tulkintaa, kuten perinteisiin lukutaitoihinkin, mutta tämän lisäksi myös erilaisten tekstien tuottamiseen ja arviointiin liittyvien taitojen kehittämistä (Lumme, 2021). Monilukutaito koostuu erilaisista käsitteistä ja aihepiireistä, kuten tulkitseminen, tuottaminen, arviointi, ja kriittinen tietoisuus, sekä multimodaalisuus, monikulttuurisuus ja monikielisyys, tilanteisuus, ja monimediaisuus (Tarnainen, 2019).

Näiden uudempien medioiden huomioimisen vuoksi medialukutaito on omana käsitteenään sisällytetty opetussuunnitelmaan myöhemmin, kun taas varhaisempiin joukkomedioihin viittavaa mediakasvatus käsitettä ei ole. Mediakasvatus käsitteen vakiintumattomuuden vuoksi siihen on viitattu ajan saatossa monin eri nimin (ks. Kupiainen et al., 2001), minkä vuoksi se esiintyy nykyään lähinnä keskustelussa. Mediakasvatuksen ensisijaisena tavoitteena on kuitenkin kouluttaa osaavia, itseään ilmaisevia ja kriittisiä henkilöitä kansalaisiksi, jotka pitävät omia viestintätekniisiä taitojaan yllä ja päivittävät niitä tarpeen vaatiessa ja esille noustessa (Tuominen & Mustonen, 2007).

Mediakasvatuksen sisältö jaetaan suomalaisessa opetuksessa kolmeen osaan; media välineenä, sen tuottaminen, ja kriittinen tarkasteleminen (Kupiainen ym., 2001). Kupiainen, Sintonen ja Suoranta (2001) mainitsevat, että mediakasvatuksen käsitteen sisällöistä on käyty, ja käydään edelleen, kiivastakin keskustelua. Mielipiteet jakautuvat vahvimmin sen mukaan, kuuluuko median käyttö opetuksen apuvälineenä mediakasvatukseen vai ei (Kupiainen ym., 2001). Suomessa median käyttö on osa mediakasvatusta (Kupiainen ym., 2001). Eli media ei ole pelkkä opetuksen kohde, vaan myös väline. Median tuottaminen liittyy mediataitojen kehittämiseen, eli oppilas saa taidot, joilla ilmaista itseään luovasti ja hän oppii toimimaan digitaalisessa ympäristössä (*Medialukutaito - Uudet lukutaidot*, ei pvm.; OPH, 2014). Median kriittinen tarkasteleminen puolestaan opettaa kriittistä ajattelua ja tulkintaa, ongelmanratkaisua, sekä tiedonhallinnan taitoja (*Medialukutaito - Uudet lukutaidot*, ei pvm.; OPH, 2014).

Helge Miettunen (1954) mietti varhaisia mediakasvatukseen liittyviä asioita teoksessaan Audiovisuaalinen kansansivistystyö, jossa todetaan media myös informaaliksi oppimisympäristöksi ja kulttuuriseksi pedagogiikaksi. Mediakasvatus mielletään tieteenalana hybriditieteenalaksi, koska sitä ei voida rajata vain media- ja kasvatustieteisiin, vaan siitä tehdään tutkimusta useiden eri tieteenalojen saralla (Kupiainen ym., 2001).

Kotilainen ja Suoranta (2005) toteavat, että suomalaisessa mediakasvatustutkimuksen perinteessä on erotettavissa neljä erilaista heimoa ja heidän mukaansa eri heimoilla on erilainen suhtautuminen ja painotus mediakasvatustutkimukseen.

1) Teknologinen heimo painottaa informaatio- ja kommunikaatioteknologian käyttöä ja merkitystä opetuksessa muun muassa erilaisten verkkosovellusten ja -ympäristöjen luomisen ja kehittämisen kautta (Kotilainen & Suoranta, 2005). Musiikkikasvatuksessa tämä näkyy esimerkiksi GarageBandin tapaisten sovellusten käytössä tunnilla.

2) Suojelun heimolla tavoitteena on nimenomaan suojella lapsia ja nuoria median huonoilta vaikutteilta, erityisesti väkivaltaisilta tai seksuaalisilta sisällöiltä (Kotilainen & Suoranta, 2005). Heidän mukaansa näkökulma on median sisältöjä arvottava ja jopa moralisoiva. Musiikkikasvatuksessa tämän näkökulman kautta opettaja voisi kiinnittää huomiota ja tulkintaa enemmän esimerkiksi toksisia tai epätasa-arvoisia viestejä levittäviä, sekä epäterveellisiä ajatuksia ihannoivia kappaleita kohtaan, varoittavina esimerkkeinä.

3) Kulttuurintutkimuksen heimo ei rajaa kiinnostustaan sen tarkemmin (Kotilainen & Suoranta, 2005). Näkökulma on Kotilaisen & Suorannan (2005) mukaan median analyysi- ja tulkintataidoissa. Tämä näkökulma tulee kandini aihetta lähelle, erityisesti musiikin kulttuurisen merkityksellisyyden vuoksi. Näitä asioita sivutaan musiikin opetussuunnitelmissakin (OPH, 2014). Lasten ja nuorten on hyvä ymmärtää musiikin merkitystä eri kulttuureissa, sekä omassaan, että muiden, ja media toimii kurkistusikkunana näihin muihin kulttuureihin äänitteiden ja videoiden välityksellä.

4) Kriittinen heimo pohtii median manipulatiivisuutta ja valtaa ihmisiin (Kotilainen & Suoranta, 2005). Näkökulma tutkii heidän mukaansa osallistavia käytäntöjä ja tukee ihmisen omaa tekemistä ja toimijuutta. Musiikkikasvatuksen näkökulmasta tätä heimoa voisi lähestyä erilaisen opetuksen yhteydessä tapahtuvien kokeilujen kautta. Oppisivatko oppilaat median vaikutuksen keinoista, jos he saisivat itse esimerkiksi suunnitella mainoslaulun? Tai jos demonstroi, kuinka erilaiseksi elokuvakohtausta ja sen luonne muuttuvat, kun taustamusiikin vaihtaa toisenlaiseen. Tutkitaan yhdessä musiikin manipulatiivisia elementtejä ja käyttötarkoituksia.

3.2 Medialukutaito

Medialukutaito voidaan mieltää usein samaa tarkoittavaksi asiaksi monilukutaidon kanssa (Karjalainen-Väkevä & Sintonen, 2021). Peruskoulun opetussuunnitelmassa (2014) monilukutaitoon katsotaan sisältyvän erilaisten tekstien analysointia, kriittistä arviointia ja kulttuurista pohdintaa. Monilukutaitoon liittyviä eri tekstilajeja on kuvailtu perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa seuraavalla tavalla: ”Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla

ilmaistua tai ilmenevää tietoa” (OPH, 2014, s. 316). Medialukutaidon voisi näin katsoa painotuvan eri medioista vastaan tuleviin sanallisiin, kuvallisiin ja auditiivisiin viesteihin liittyviin lukutaitoihin.

Medialukutaidosta puhutaan usein erityisesti mediakasvatuksen yhteydessä ja medialukutaito on helppo määritellä medialukutaitoisen henkilön kykyjen näkökulmasta (Lipponen, 2007). Lipponen (2007) mainitsee medialukutaitoihin kuuluvan asioita kuten: tiedon hankinta, arviointi ja analysointi, itsensä ilmaisu painetun ja digitaalisen median avulla, sekä kyky suhtautua mediaan ja mediaympäristöön kriittisesti. Lipponen (2007) kutsuu medialukutaitoa myös mediaosaamisen synonyymiksi. Toisaalta medialukutaitoa voidaan myös pitää mediakasvatuksen tuloksena tai tavoitteena (Palsa, 2016).

Tiedonhankinta antaa oppilaalle tietoja ja taitoja etsiä tietoa sopivista lähteistä, sekä arvioida lähteitten validiutta (Lipponen, 2007). Musiikintunnilla tällaiset taidot ovat hyödyllisiä esimerkiksi nuottien hankinnassa. Etsiäkö nuotteja musiikinkirjoista, vai googlen kuva hausta, vai käyttääkö jotain nuottien jakamiseen tarkoitettua sivustoa, kuten musescorea tai ultimate guitaria. Jos oppilaille annetaan esimerkiksi mahdollisuus ehdottaa jotain kappaletta soitettavaksi tunnilla, ja heille annetaan mahdollisuus itse etsiä nuotit tai sanat kappaleeseen, tällaisesta taidosta on hyötyä. Tiedonhankintataitojen ohessa voi tutustua myös tekijänoikeuksiin. Pohtia ja käydä läpi yhdessä, mitä ja miten nuotteja saa käyttää ja kopioida.

Arviointi ja analysointi limittyvät tiedon hankinnan kanssa erityisesti löydetyn tiedon kohdalla. Onko lähde validi, onko löydetty tieto faktaa, ja kuinka suhtautua eri medioissa vastaan tuleviin asioihin (Lipponen, 2007). Esimerkkinä laulujen lyriikat. Jotkin laulut tehdään varta vasten kärkkäästi, ottamaan kantaa ja herättämään ajatuksia. Ne saattavat nostaa esille oikeita yhteiskunnallisia ongelmia. Toiset kappaleet taas tehdään pilke silmäkulmassa, samalla tavalla kärkkäästi ja kantaa ottavasti, mutta enemmän huumorimieleessä. Kuinka siis erottaa nämä kaksi toisistaan? Kappaleiden sisällöllinen tulkinta olisi hyvä taito, johon musiikintunneillakin voitaisiin kiinnittää huomiota.

Itsensä ilmaiseminen median kautta liittyy erilaisen mediasisällön jakamiseen ja/tai tuottamiseen (Lipponen, 2007). Musiikissa tällaisiin taitoihin kuuluvat esimerkiksi musiikin tekeminen, jakaminen, tuottaminen. Monia näitä taitoja voidaan harjoitella musiikin tunneilla, ja opetussuunnitelmaan kuuluu luovan tuottamisen ja itsensä ilmaisemisen rohkaiseminen ja tukeminen (OPH, 2014).

Samoja medialukutaidon osa-alueita on Sääskilahti (2023) jaotellut hieman eri sanoin. Media-lukutaitoa voidaan jakaa viiteen osa-alueeseen, jotka ovat: vuorovaikutustaidot, esteettiset taidot, kriittiset tulkintataidot, tiedonkäsittelytaidot, ja turvataidot (Sääskilahti, 2023). Vuorovaikutustaitojen osa-alueet ovat median käyttö vuorovaikutuksen välineenä, taito tunnistaa erilaisia rooleja mediasta, sekä netiketti (Sääskilahti, 2023; ks. myös Tuominen & Mustonen, 2007). Netiketti tarkoittaa netin käyttöön liittyvää etikettiä, eli sovittuja käyttäytymissääntöjä ja hyviä tapoja (Mannerheimin Lastensuojeluliitto, ei pvm.; *Netiketti: 20 internetsääntöä sinulle ja lapsillesi*, ei pvm.).

Esteettiset taidot puolestaan pitävät sisällään kykyä ymmärtää mediatekstien käyttöä ja esiintymistä ilmaisun välineenä, sekä näiden ilmaisukeinojen tulkintaa (Sääskilahti, 2023). Olennaisena osana esteettisiin taitoihin liittyvät myös tekijänoikeudet (Sääskilahti, 2023), jotka ovat olennainen asia myös musiikkikasvatuksen näkökulmasta. Esteettisten taitojen rinnalla kulkee näin ollen myös kriittiset tulkintataidot. Niihin sisältyy mediasisältöjen ymmärrys, tietous mediateksteistä ja niiden eroista, median kaupalliset, poliittiset ja ideologiset sisällöt, sekä kriittinen lukutaito (Sääskilahti, 2023; ks. myös Tuominen & Mustonen, 2007). Esteettisiin taitoihin siis liittyy enemmän median ilmaisullisen luonteen ymmärrys, kun taas kriittisiin taitoihin sisältyy tämän sisällön arviointi ja terve lähdekritiikki. Lapsi tai nuori näin ollen ymmärtäisi esteettisestä näkökulmasta esimerkiksi musiikkivideon ilmaisullisena keinona, jolla saatetaan kuvantaa kappaleen sanomaa, tai kertoa tarinaa, tai tuoda musiikin rinnalle jokin muu viihteellinen elementti. Kriittisestä näkökulmasta lapsen tai nuoren puolestaan tulisi ymmärtää musiikkivideon rooli ja käyttö osana musiikkibisnestä, ja tunnistaa esimerkiksi mahdollinen tuotesijoittelu, sekä käyttää ja kehittää kyyjään musiikissa ja musiikkivideoilla esiintyvien sanomien kriittiseen tulkintaan.

Tiedonkäsittelytaitoihin kuuluu tiedonhaku, sekä tiedon valikointi, käyttäminen ja yhdisteleminen, löydetyn tai saadun tiedon arviointi, sekä tekijänoikeuksien kunnioittaminen (Sääskilahti, 2023; ks. myös Tuominen & Mustonen, 2007). Turvataitoihin taas kuuluu ylipäätään internetin turvallinen käyttö, kyky osata välttyä itselle haitallisilta sisällöiltä, omasta yksityisyydensuojasta huolehtiminen, sekä omien laillisten oikeuksien ja velvollisuuksien tunteminen (Sääskilahti, 2023). Sääskilahti mainitsee myös ongelmatilanteessa aikuisten puoleen kääntymisen turvataitona, jota lapsille ja nuorille tulisi opettaa ja painottaa kouluissa. Tiedonkäsittelytaitoihin voidaan musiikkikasvatuksessa tarttua esimerkiksi aikaisemmin esitetyn nuottikirjastoihin tutustumisen kautta, joiden käytön kautta voidaan tutustua myös turvataitoihin opettajan kanssa.

3.2.1 Mediaympäristö

Mediaympäristöön liittyy medialaitteet ja niiden käyttötavat, sekä median sosiaalinen rooli kulttuurisesti ja yhteiskunnallisesti henkilön elämässä (Noppari et al., 2008 s.10; ks. myös Tuominen & Mustonen, 2007) Noppari ym. mukaan mediaympäristöön kuuluu monipuolisesti erilaisia viestinnällisiä asioita digitaalisesta ja painetusta mediasta, sekä erilaiset sähköisesti tapahtuvat vuorovaikutustilanteet. Mediaympäristö on iso osa lasten ja nuorten kokemuksellista elämänpiiriä, joten sen tarkka määrittely ja tavoittaminen on vaikeaa (Noppari et al., 2008, s. 10). Sosiaalisen median asema ja merkitys lasten ja nuorten elämässä on kasvanut muun muassa älypuhelinien yleistymisen ja teknologian kehittymisen myötä (ks. Sihvonen, 2009). Lapset ja nuoret voivat ottaa ja olla osa erilaisia yhteisöjä erilaisten medioiden välityksellä.

Digitaalisen kehityksen myötä teknologiasta ja mediasta on tullut meille saumaton osa arkipäiväistä elämää. Se siirtyy meidän mukamme ja me siirrymme sen mukana eri tilanteista ja tiloista toisiin, usein tiedostamattomasti ja luontevasti. Sintonen (2012) kutsuu edellä kuvailtua mediaympäristön ja fyysisen ympäristön muodostamaa kokonaisuutta hybridikulttuuriksi; tilaksi, jossa arki toteutuu fyysisesti ja virtuaalisesti yhtä aikaa. Seuraavaksi käyn läpi hieman erilaisia mediaympäristöjä, joihin oppilaat voivat päivänsä tai kouluviikkonsa aikana törmätä.

Suosituimpia vapaa-ajalla käytettäviä appeja lasten ja nuorten keskuudessa ovat YouTube, TikTok, Instagram ja Snapchat (Vogels ym., 2022). Pew Research Centerin tutkimuksessa (2022) kävi ilmi, että 54 % tutkimukseen osallistuneista nuorista sanoi sosiaalisesta mediasta luopumisen olevan haastavaa. Saman tutkimuksen mukaan, tytöt kokisivat sosiaalisesta mediasta luopumisen haastavammaksi kuin pojat. Nuorilla on nykyään saatavilla paljon enemmän erilaisia laitteita, joilla päästä digitaalisiin ympäristöihin, kuten puhelimet, tietokoneet ja pelikonsolit, ja lähes kaikki sanoivat käyttävänsä internetiä päivittäin (Vogels et al., 2022; ks. myös Sihvonen M, 2009).

Kouluissa lapset törmäävät myös muihin digitaalisiin ja sähköisiin ympäristöihin. Oppimisen seurantaan ja koulun informaation jakamiseen suunnitellut alustat, kuten Wilma, voivat olla päivittäinkin osa oppilaiden arkea (Alanko, 2023). Luokalle saattaa olla luotuna kevyempää ja nopeampaa viestintää varten esimerkiksi oma WhatsApp tai Telegram ryhmä. Näiden lisäksi erilaiset sähköiset oppimisympäristöt, kuten moodle, pedanet, ja muut vastaavat koulutehtävien tekoon suunnitellut sivustot, e-oppikirjat, sekä office365 ja google classroom sivustot laajentavat lasten ja nuorten digitaalisia mediaympäristöjä koulun kautta.

Noppiari ym. ovat lasten mediaympäristön muutoksia käsittelevässä tutkimuksessa (2008) janelleel mediaympäristön kolmeen eri osa-alueeseen: välineellinen, sosiaalinen, sekä kaupallinen ja yhteiskunnallinen. Välineellinen siis liittyy medialaitteiden käyttöön ja saatavuuteen, ja sosiaalinen liittyy median sosiaaliseen puoleen, kuten eri keskustelupalstat ja sosiaaliset julkaisukanavat. Kaupallinen ja yhteiskunnallinen osa-alue puolestaan käsittelee median kulttuurista vaikutusta ja asemaa, eri ikäryhmien näkökulmista vaikeaa (Noppiari et al., 2008). Globalisoitumisen myötä musiikkista on tullut kaupallinen tuote, jonka ympärille on kehittynyt lähinnä suurista rahavirroista kiinnostunut musiikkibisnes, joka tarjoaa kuulijoille musiikkia käytettäväksi omiin tarkoituksiin (Sintonen, 2001).

Samankaltaista ajatusta esittelee lisää Sintonen (2001), jokaessaan median käsitteen kolmeen osaan, joista kaikki vaikuttavat toisiinsa: väline/tekniikka, tekniikalla välitettävä sisältö, sekä median ympärille syntyvät käytänteet. Tästä näkökulmasta media uudistaa itseään näiden kolmen osa-alueen käytön ja vuorovaikutuksen tuloksena ja on vahvasti kulttuurisesti latautunut käsite (Sintonen, 2001).

Musiikin mediaympäristö voidaan jakaa myös kahteen osa-alueeseen tai näkökulmaan: koulu ja vapaa-aika (Sintonen, 2001). Nämä kaksi voidaan vielä jakaa Sintonen (2001) mukaan eri osa-alueisiin. Koulu näkökulma jakautuu osiin musiikki, opettaja, sekä koulukaverit, joista opettaja ja koulukaverit ovat suoraan yhteydessä ja vaikutuksessa lapseen tai nuoreen, ja musiikki välillisesti opettajien ja koulukavereiden kautta. Vapaa-aika jakautuu osiin musiikki, media, sekä kaverit/vanhemmat, joista media ja kaverit/vanhemmat ovat taas suorassa vaikutussuhteessa lapseen tai nuoreen, ja musiikki välillisesti median ja kaverien/vanhempien kautta. Sintonen (2001) kuvaa tätä näkökulmaa siltojen avulla, jossa media on kaupallisen musiikin kanava ja opettaja klassisen ja perinteisemmän musiikin kanava. Media on isompi silta, joka vaikuttaa mielekkäämmältä ja helpommalta ylittää, koska media on niin läsnä oleva asia lasten ja nuorten elämässä, mutta samalla on olemassa pienempi silta, jonka kautta koulumaailma tuo lapsille ja nuorille myös muuta musiikkia ja toimii toisenlaisena kanavana (Sintonen, 2001). Koulukaverit ja kaverit/vanhemmat puolestaan kuvaavat vielä yksityisempiä ympäristöjä, joissa lapsi tai nuori saattaa kokea näiden eri musiikin mediaympäristöjen vaikutuksia ja vaihtelevuutta (Sintonen, 2001).

Lapset ja nuoret voivat olla myös osa monenlaisia internetissä esiintyviä sosiaalisia yhteisöjä. Ne voivat olla erittäin motivoivia ympäristöjä, joissa tekijät ja kuuntelijat pääsevät vertaisoppi-

maan toisiltaan (Bates & Shevock, 2020; Salavuo, 2008). Salavuo (2008) tähdentää, että jokainen nettialusta ja yhteisö ei ole automaattisesti sopiva tai toimiva oppimisalusta, mutta niiden käytön luonnetta ja tuttuutta voi hyödyntää motivoivana tekijänä (ks. myös Albert, 2015). Verkko-yhteisöt ovat oivia informaalisien oppimisen kanavia, joissa on paljon potentiaalia, mutta joiden säätely voi olla haastavaa ja jotka vaativat itseohjautuvuutta (ks. Salavuo, 2008). Teknologia pitäisi nähdä enemmän välineenä, jonka avulla voisi tapahtua pedagogista kehitystä (Salavuo, 2008) myös musiikkikasvatuksessa. Eri verkkosivut, -työkalut ja -ympäristöt tukevat äänen soittamista ja toistamista ja musiikinopetus voisi näin tarjota mahdollisuuksia yhteisöllisemmälle opiskelulle ja oppimiselle (Salavuo, 2009).

3.3 Musiikkikasvatus ja medialukutaito

Tässä tutkielmassa määrittelen musiikkikasvatuksen käsitteen sisällöt peruskoulun 7–9 vuosiluokkien opetussuunnitelmien perusteiden (OPH, 2014) mukaisesti. Musiikin oppiaineen tavoitteena on luoda oppilaille edellytykset monipuoliseen toimintaan ja osallisuuteen musiikin ja kulttuurin saralla. Opetuksella ohjataan oppilaita musiikin monipuoliseen tulkintaan ja luodaan uteliasta ja arvostavaa suhdetta musiikkiin. Tarkoituksena on myös luoda mahdollisuuksia laajentaa oppilaan musiikillista osaamista ja maailmankuvaa. Luova ilmaisu ja tuottaminen, sekä kriittisen musiikkikulttuurien lukutaidon kehittäminen antavat oppilaille työkaluja analysointiin ja arviointiin. Musiikkiteknologia ja digitaaliset mediat puolestaan tutustuttavat oppilaita tekijänoikeuksiin, musiikin käyttömahdollisuuksiin, sekä mahdollisesti esiintyviin eettisiin ongelmiin. (OPH, 2014; ks. myös Salavuo M, 2009)

Esittelen seuraavaksi lyhyesti tässä tutkielmassa tärkeiksi kokemani musiikin oppiaineen tavoitteet opetussuunnitelmasta (2014), sekä minkälaisia liitoskohtia niillä voisi olla mediakasvatuksen opettamisen näkökulmiin.

T1 nostaa esille oppilaan rakentavan toiminnan rohkaisemisen musiikillisen ryhmän tai yhteisön osana (OPH, 2014). Tämä on merkityksellinen tavoite erityisesti sosiaalisen median näkökulmasta, missä toimitaan osana isompaa digitaalista yhteisöä (ks. Albert, 2015).

T7 antaa oppilaille erilaisia tapoja musiikin tallentamiseen, sekä ohjaa tieto- ja viestintäteknologian käyttöä musiikin ja monialaisten kokonaisuuksien kanssa (OPH, 2014). Musiikkiteknologian tarkoituksiin voidaan käyttää erilaisia median välineitä, kuten ääniviestejä, yhteisiä ja

jaettavia tiedostoja, tai vaikka videoita. Luokalle voidaan esimerkiksi perustaa oma yksityinen YouTube-kanava, jonne lataamalla voidaan tutustua mediaan ja musiikkiteknologiaan.

T8 ohjaa oppilasta tarkastelemaan musiikkia ja ymmärtämään sen taiteenlajille ominaisia viestimisen ja vaikuttamisen keinoja eri kulttuureissa (OPH, 2014). Tämä tavoite keskittyy musiikin vaikuttavuuteen ja sen medialisempiin ominaisuuksiin, sekä pyrkii opettamaan oppilaita huomaamaan näitä vaikuttamisen keinoja ympärillään. Mediakasvatukseen tämä liittyy, koska media on tämän päivän yleisin vaikuttamisen väline ja kanava, jolla tavoitetaan suuria ihmismääriä.

T10 puolestaan ohjaa musiikin vaikutusten tunnistamista oppilaan hyvinvointiin ja tunteisiin (OPH, 2014). Esimerkiksi, minkälaisissa yhteyksissä nuoret kuuntelevat tietyn laista musiikkia, tai voiko kappaleen musiikkivideolla tai lyriikoilla olla jokin nuoren itsetuntoa voimauttava tai kolhiva sanoma tai viesti. Onko kappaleella jokin näkökulma tai agenda, jota se edustaa ja yrittää myydä, esimerkiksi kauneusihanteista tai tasa-arvosta.

Koulukulttuuri harvemmin tukee lasten ja nuorten taiteellisuuden esille tulemistä, koska koulussa aikaan saadut tuotokset jäävät hyvin pienen yleisön nähtäväksi ja/tai koettavaksi (Sintonen, 2012). Sintosen (2012) mukaan koulu myös kohtelee oppilaita enemmän massana, kuin yksilöinä. Hän toteaa median hyväksi puoleksi laajemman yleisön saavuttamisen ja oppilaalle henkilökohtaisen taiteellisuuden esille tuomisen ja kehittymisen paremmat puitteet. Näin ollen media ja medialukutaito voisivat näkyä musiikkikasvatuksessa luovana tuottamisena, jossa oppilaat saisivat mahdollisuuden oppia käyttämään erilaisia kanavia itsensä ilmaisemiseen. Tämä olisi myös opetussuunnitelmaan asetettujen musiikin oppiaineen tavoitteiden mukaista luovan toiminnan ja tuottamisen tukemista, sekä musiikillisen itseilmaisun mahdollistamista (OPH, 2014).

opetussuunnitelman perusteiden sisältöalueista keskeiseksi tutkielmalle nousee S3, kuten opetussuunnitelmassa se on nimetty: ”Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa” (OPH, 2014, s. 489). Tähän kuuluu oppilaiden omiin kokemuksiin ja havaintoihin tutustumista, kestävyuden ja hyvinvoinnin läpikäymistä, arvioidaan kriittisesti musiikin merkitystä, sekä luodaan yhteyksiä musiikin ja eri oppiaineiden tai yhteiskunnallisten ilmiöiden välille (OPH, 2014) Tämän sisältöalueen kautta musiikkia voisi lähestyä mediakasvatuksen kautta, ja ymmärtää yhtenä median muotona. Esimerkiksi kuinka musiikkia käytetään vaikuttamisen keinona mainoissa, tai minkälaisia kannanottoja musiikin välityksellä on tehty historian aikana.

Havainnollistavana esimerkkinä Sam Cooken kappale *A Change is Gonna Come* (1964), joka on noussut edustamaan lähes tunnuslaulun omaisesti afroamerikkalaista kansalaisoikeusliikettä ja sen nousua 60-luvulla (Cantwell, 2015; Tate, 2020). Cooke kirjoitti kappaleen kannanottona afroamerikkalaisten eriarvoista kohtelua vastaan, sekä tukemaan ja voimauttamaan heidän kansalaisoikeusliikettään (Cantwell, 2015; *Lyrics and their meaning - A change is Gonna come*, ei pvm.; Tate, 2020). *A Change is Gonna Come* on myöhemmin nimetty monien tahojen toimesta historiallisesti merkittäväksi teokseksi, saanut paljon huomiota, sekä sijoittunut hyvin eri musiikkilistoilla (Tate, 2020). Kappale on oiva esimerkki musiikin vaikuttavuudesta ja merkityksestä, joka levittäytyy median kautta eteenpäin.

4 Tulokset

Tutkielmani aiheena on tutkia musiikkikasvatuksen roolia ja sen mahdollisuuksia medialukutaidon opettamisessa. Aiheesta on tehty hyvin vähän suoraan asettamiini tutkimuskysymyksiin liittyvää tutkimusta, joten olen koonnut keskeiset asiat ja tulokset yhteen, ja tulkitsen niitä tässä seuraavaksi. Kaikki lähteeni eivät viitanneet suoraan musiikkikasvatukseen, mutta musiikkikasvatukselliset näkökulmat tulevat näissä tapauksissa esiin omina tulkintoinani ja pohdintoinani.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Kuinka medialukutaito näkyy musiikkikasvatuksessa?
2. Voiko musiikkikasvatuksessa opettaa medialukutaitoa?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tulokset jäsentävät enemmän medialukutaidon näkyvyyttä ja sen näkökulmia, joihin musiikkikasvatuksessa voitaisiin tarttua, sekä erilaisia käytäntöjä, joista lähestyä tätä asiaa opetusmaailmassa. Toinen tutkimuskysymys puolestaan pohtii, mikälainen rooli musiikkikasvatuksella on medialukutaidon opetuksen kentällä, sekä mitkä ovat musiikkikasvatuksen vahvuuksia medialukutaidon eri osa-alueiden opettamisessa.

4.1 Kuinka medialukutaito näkyy musiikkikasvatuksessa?

Medialukutaitoon kuuluu tiedonkäsittelyn taitoja, kriittistä lukutaitoa, esteettistä itseilmaisun taitoa, vuorovaikutustaitoja ja turvataitoja (Lipponen, 2007; Säaskilahti, 2023). Tiedonkäsittelyn taitojen olennaisin anti musiikin oppiaineen näkökulmasta on tiedon hankkiminen, esimerkiksi nuottien tai laulun sanojen etsiminen netistä. Tämän lisäksi tärkeiksi nousevat tekijänoikeuksiin liittyvät asiat (Säaskilahti, 2023), joita lapsille ja nuorille voi opettaa esimerkiksi tiedonhaun kautta, sekä yleisesti musiikkiin liittyviin tekijänoikeudellisiin kysymyksiin tutustumalla.

Kriittinen medialukutaito ja esteettiset itseilmaisun muodot tukevat opetussuunnitelmassa mainittuja sisältöjä (OPH, 2014; Säaskilahti, 2023). Luova tuottaminen ja tekeminen pääsevät näissä esille, kuten myös musiikin kulttuurisen merkityksen analysointi ja ymmärtäminen viestinnän ja vaikuttamisen välineenä.

Turvallisuus ja vuorovaikutustaitoihin voidaan tutustua esimerkiksi musiikillisten yhteisöjen kautta, sosiaalisen median välityksellä. Tästä on mahdollista oppia omasta ja muiden roolista erilaisissa yhteisöissä, ja kohdata kysymyksiä omaan turvallisuuteen liittyen (Sääskilahti, 2023; Tuominen & Mustonen, 2007). Esimerkiksi mitä tietoja tarvitsee luovuttaa millekin sivustolle. Medialaitteitten käyttö toisi koulun lähemmäs oppilaitten omaa henkilökohtaista arkea ja sen kokemuksia, koska ne ovat olennainen ja näkyvä osa tämän päivän lasten ja nuorten arkea ja mediaympäristöä (Noppari ym., 2008; Tuominen & Mustonen, 2007). Musiikkiluokkakin voisi olla Sintosen (2012) mainitseman hybridikulttuurin esiintymispaikka, eli tila, joka on fyysinen ja virtuaalinen samanaikaisesti.

Medialla on monenlaisia eri rooleja, joista musiikinopetuksen kannalta on mahdollista tutustua välineelliseen, sosiaaliseen ja kaupallisyhteiskunnallisiin mediaympäristöihin (ks. Noppari ym., 2008), sekä musiikin rooliin näissä. Media välineenä ja sosiaalisesti voi olla erilaisten laitteitten ja ohjelmistojen käyttöä ja hyödyntämistä opetuksen ohessa (Noppari ym., 2008). Nämä voivat madaltaa kynnystä kokeilla uusia itseilmaisun muotoja, niiden käytöllisen tuttuuden vuoksi (Salavuo, 2008; ks. myös Albert, 2015). Kaupallinen ja yhteiskunnallinen näkökulma puolestaan nostaa esille musiikin kaupallista luonnetta ja musiikkibisnestä, joihin tutustumalla kyetään ymmärtämään musiikkia ja sen ympärillä tapahtuvia asioita eri vaikuttamisen keinojen näkökulmista, ja näitä vaikuttamisen keinoja kyetään tunnistamaan medialukutaidon avulla (Noppari ym., 2008; Sintonen, 2001).

Sintonen (2001) on jakanut musiikin mediaympäristöä kahteen näkökulmaan: koulu ja vapaa-aika. Hänen mukaansa koulu edustaa perinteisempiä taide- ja perinnesäveltäjä näkökulmia, kun taas vapaa-aika edustaa vahvemmin viihde- ja popkulttuuria. Sintosen (2001) mukaan media voisi toimia näitä kahta lähentävänä tekijänä, joka ei vieraannuttaisi koulusisältöjä liikaa lapsille ja nuorille tutusta kokemusmaailmasta.

Tällä hetkellä mediakasvatuksella ei ole kovinkaan isoa tai näkyvää roolia musiikkikasvatuksessa. Medialukutaidon näkyminen opetuksessa, ja sen sisällöissä sekä toteutustavoissa, on vielä paljolti opettajan omalla vastuulla (Sintonen, 2012). Opettajilla on ennakkoluuloja medialukutaidon ja mediaan liittyvien sisältöjen, sekä omiin taitoihinsa ja aiheen tarpeellisuuteen liittyvien näkökulmien suhteen (Järvinen, 2017; Salavuo, 2008; Sintonen, 2012). Joissain tapauksissa opettajien välisissä keskusteluissa on katsottu median sisältöjen jopa toimivan koulun arvoja ja tarkoituksia vastaan (Järvinen, 2017). On kuitenkin oppilaiden etujen mukaista saada opetusta myös medialukutaitoihin liittyen (Sintonen, 2012), koska lasten ja nuorten identiteetin

rakennusprosessit ja muut herkkyykskaudet saavat vaikutteita mediasta ja mediasisällöistä (Järvinen, 2017; Salokoski & Mustonen, 2007; Sintonen, 2001).

Musiikkikasvatuksessa medialukutaitoihin voitaisiin tarttua monialaisten sisältöjen kautta, ja yhdistää sen opetusta myös oppiainerajoja ylittävin kokonaisuuksin (Karjalainen-Väkevä & Sintonen, 2021; Sintonen, 2001). Yhteiskuntaa puhuttavia asioita voidaan ottaa käsittelyyn lasten ja nuorten kanssa musiikin kautta. Mainoslaulujen vaikuttavuuteen voidaan tutustua yhdessä ja vaikka säveltää omat mainoslaulut. Musiikkivideoihin voidaan tutustua myös musiikkibisneksen ja tuottamisen näkökulmista.

Sintonen (2012) mainitsee, kuinka median kautta olisi myös mahdollista laajentaa sitä yhteisöä, jolle lapset ja nuoret pääsevät esittämään ja jakamaan omaa taidettaan. Luovan itseilmaisun tukeminen antaisi lapsille ja nuorille uusia kanavia, joiden kautta oppia ja olla osa yhteisöjä, joille voi jakaa omaa tuottamistaan (Albert, 2015; Bates & Shevock, 2020; Salavuo, 2008, 2009). Vaikka internetin yhteisöt voidaan kokea hyvin motivoiviksi, kaikki eivät sovellu opetuslustoiksi (Salavuo, 2008). Tässä kohtaa medialukutaidon opettaminen nousee jälleen esille, jotta voidaan auttaa lapsia ja nuoria löytämään myös sopivia informaalin oppimisen väyliä (Salavuo, 2008).

4.2 Voiko musiikkikasvatuksessa opettaa medialukutaitoa?

Musiikkikasvatuksen tavoitteena on mahdollistaa oppilaille monipuolisia mahdollisuuksia ja valmiuksia toimia ja navigoida musiikin ja kulttuurin eri ympäristöissä (OPH, 2014). Oppilaan rakentavan toiminnan rohkaiseminen (T1), erilaisten välineitten ja ohjelmien käyttäminen (T7), musiikille ominaisten viestimisen ja vaikuttamisen keinojen tunnistaminen (T8), sekä musiikin vaikuttavuuden tunnistaminen oppilaan omiin henkilökohtaisiin kokemuksiin (T10) ovat opetussuunnitelmien perusteissa (2014) listattuja musiikkikasvatuksen tavoitteita, joissa on suoraan tai sovellettavasti mahdollista lähestyä mediakasvatuksen sisältöjä.

Karjalainen-Väkevän ja Sintosen tekemässä tapaustutkimuksessa (2021) todettiin, että lapsilla ja nuorilla on valmiuksia monimediaisten tuotosten luontiin. Musiikkikasvatukselle olennaisesta näkökulmasta ääni oli yksi lyhytelokuvien tekoon käytetyistä kerronnan keinoista. Karjalainen-Väkevä ja Sintonen (2021) toteavatkin, että äänikerrontaan tutustuminen musiikintunneilla avaa mahdollisuuksia yksilöllisempiin oppimispolkuihin. Oppilaille jo kertyneet omat

käsitykset ja opit saattavat olla vielä tiedostamattomia, ja niiden läpikäyminen ja käsitteellistäminen edistävät laajemman ymmärryksen syntyä (Karjalainen-Väkevä & Sintonen, 2021). Tutkimus käsitteli tarkkaan ottaen monilukutaitoa ja sen oppimista. Medialukutaito on kuitenkin osa monilukutaitoja, ja näin ollen tutkimuksen pohjalta voitaisiin arvella, että medialukutaitoa voi opettaa musiikkikasvatuksessa.

Omanlaisena haasteenaan esiintyy opettajien suuri päätävävalta tämänkaltaisten, oppiaineeseen nähden ylimääräisten, asioiden sisällyttämisestä opetukseen (Sintonen, 2012). Muutenkin tiukat tuntiresurssit eivät aina riitä kaikkeen ja opettajilla on todettu olevan varautuneisuutta, jopa hiljaista vastustusta, mediakasvatuksen sisältöjä kohtaan (Bates & Shevock, 2020; Järvinen, 2017; Sintonen, 2012). Tulisi kuitenkin muistaa, kuinka arkipäiväinen asia media on tämän päivän lasten ja nuorten elämissä (Noppi ym., 2008; Sihvonen, 2009; Sintonen, 2012; Vogels ym., 2022), ja kuinka suodattamatonta heidän netin käyttönsä saattaa olla informaation, identiteetin ja oman roolin omaksumisen kannalta (Järvinen, 2017; Saarikallio, 2009; Salokoski & Mustonen, 2007; Tuominen & Mustonen, 2007).

Erialaisten medioiden sisällyttäminen musiikinopetukseen voisi tukea lasten ja nuorten itseilmaisun ja luovan tuottamisen kykyjä (Karjalainen-Väkevä & Sintonen, 2021; Salavuo, 2009; Sintonen, 2001, 2012), luoda mahdollisuuksia olla osana jotain aihepesifimpää yhteisöä tai muuta oppimisympäristöä (Albert, 2015; Salavuo, 2009; Sintonen, 2001), sekä rakentaa pohjaa elämän mittaiselle, kehittyvälle mediasuhteelle (Lipponen, 2007; Säaskilahti, 2023). Erityisesti toimijuuden ja osallisuuden kokemusten antaminen olisi musiikkikasvatuksen vahvuus.

Kaikki medialukutaidon osa-alueet eivät ole yhtä relevantteja musiikkikasvatuksen näkökulmasta, kuin toiset. Tämä mielestäni nousee esille muutenkin medialukutaidosta puhuttaessa, koska turvataitoja, ja lasten ja nuorten suojelua painotetaan todella monessa asiassa (Järvinen, 2017; Kotilainen & Suoranta, 2005; Saarikallio, 2009; Sintonen, 2012; Säaskilahti, 2023). Suojelu koetaan tarpeelliseksi median vaikuttavuuden vuoksi (Järvinen, 2017; Salokoski & Mustonen, 2007), mutta musiikkikasvatuksella pystyttäisiin vastaamaan myös muihin medialukutaidon osaamisen osa-alueisiin.

Säaskilahden (2023) mainitsemat medialukutaidon viisi eri osa-aluetta jakavat medialukutaidon tehokkaasti eri luokkiin, joiden näkökulmasta on helpompi ymmärtää, kuinka eri asiat painottuvat eri tavalla, eri oppiaineiden näkökulmasta. Musiikkikasvatuksen näkökulmasta olennaisia taitoja, joihin opetuksen puolesta pystyttäisiin tehokkaasti tarttumaan, ovat esteettiset taidot ja

kriittiset tulkintataidot. Esteettisten taitojen avulla lapset ja nuoret kykenevät paremmin ymmärtämään median ilmaisullista luonnetta, sekä mahdollisesti oppimaan omista luovan- ja itseilmaisun mahdollisuuksistaan ja oikeuksistaan (Sääskilahti, 2023). Kriittiset tulkintataidot tulevat esille, koska medialla pyritään usein tavalla tai toisella vaikuttamaan meihin kuluttajiin, ja on hyvä oppia ymmärtämään ja näkemään näitä vaikuttamisen keinoja, ja tulkitsemaan niiden tarkoitusperiä (Sääskilahti, 2023).

5. Pohdinta

Tämän kandidaatintutkielman tavoitteena on ollut tutkia musiikkikasvatuksen roolia medialukutaidon opetuksessa. Materiaalin löytäminen asettamiini tutkimuskysymyksiin on ollut haastavaa, mutta sovellettavaa ja pohdittavaa tietoa löytyi. Medialukutaidon, mediakasvatuksen ja musiikkikasvatuksen käsitteistä ja sisällöistä löytyy yhteisiä rajapintoja, joiden enempi tutkiminen olisi tarpeen, jotta voitaisiin kehittää mediakasvatuksen sisältöjä eteenpäin, ja ottaa näitä paremmin huomioon, monipuolisesti ja laaja-alaisesti, eri aineiden kesken.

Mediakasvatuksen ja medialukutaidon opetuksen tulisi musiikkikasvatuksessa olla erityisesti kriittisten näkökulmien antamista ja oppilaiden oman ajattelun ja pohdinnan tukemista. Musiikki- ja mediakasvatuksella on mahdollista tukea myös oppilaan oman taiteellisen tuottamisen ja itseilmaisun kehittymistä, ja antaa erilaisia keinoja tähän (Sintonen, 2001). Kyse ei tulisi olla valmiiden vastausten antamisesta, vaan erilaisten työkalujen ja näkökulmien esittelystä. Monipuolisilla lukutaidoilla on pitkäjänteisiä vaikutuksia lasten ja nuorten hyvinvointiin, opiskeluun ja työelämään (Lumme, 2021).

Musiikilla olisi mahdollista olla isompi ja tärkeämpi rooli mediakasvatuksessa, ja mediakasvatuksen käsitteen laajenemisen myötä musiikki voisikin olla mediakasvatuksessa ja medialukutaidossa yksi näkökulma muiden joukossa (Sintonen, 2001). Sintonen (2001) toteaa väitöskirjansa tutkimustuloksissa, että musiikilla on monipuolisia vaikutuksia ja käyttötarkoituksia, joihin tutustua osana mediakieltä. Hänen mukaansa myös kriittisen kuluttamisen osa-alueet voisivat näkyä musiikin opetuksessa.

Sintonen (2001) nostaa esille, että mediakasvatukselle tulisi tehdä opetussuunnitelma, jossa myös musiikilliset mahdollisuudet otettaisiin paremmin huomioon. Musiikkikasvatuksen parissa voitaisiin hyödyntää erityisesti teknologiaa ja sisällyttää digitaalisia materiaaleja ja välineitä opetukseen, sekä tutkia musiikkia kulttuurisesti myös mediakasvatuksen näkökulmasta (Sintonen, 2001). Hän toteaa, että ainakin perusopetuksessa musiikki voisi olla yksi oppiaine, jonka kautta mediakasvatusta ja medialukutaitoa voisi oppia ja opettaa. Haasteeksi hänen mukaansa tulee musiikin oppiaineen opetuksen ja sisällön mielikuvan muuttaminen, sekä opetuksen sisällön yhdistäminen myös oppilaiden arkielämään (Sintonen, 2001), eikä pelkästään arjesta monelle irrallisten asioiden käsittely yleissivistyksen nimissä olisi musiikin oppiaineen pääasiallinen tavoite.

Tämä tutkielma on mielestäni vastannut asetettuihin tutkimuskysymyksiin kiitettävästi ja on tuonut esille uusia kysymyksiä, joihin lähteä etsimään vastauksia. Tutkimuskysymysten ohessa tavoitteena oli osoittaa musiikkikasvatuksen kentältä löytyvä tutkimusaukko, ja tähän tavoitteeseen tutkielmassa päästiin. Musiikkikasvatuksen saralta löytyy vielä suhteellisen vähän tehtyä tutkimusta mediakasvatuksen sisällöistä, ja painopiste on tuntunut olevan enemmän sosiaalisen median tutkimuksissa. Mediakasvatuksen ja uusien lukutaitojen sisältöjä kehitetään jatkuvasti, joten tulevaisuutta ajatellen, ehkä tähän tutkimusaukkoon tarttuu useampi ja uutta tutkimusta aiheesta tehdään enemmän.

Tutkielmasta olisi voinut tulla hyvin erilainen, jos tutkimuskysymyksissä olisi keskitytty medialukutaidon sijasta esimerkiksi sosiaaliseen mediaan, joka on tuntunut puhuttavan tutkijoita paljon enemmän. Tältä alalta olisi löytynyt paljon enemmän erilaisia tutkimuksia, mihin toki vaikuttaa maailmaa ravistanut pandemia, joka laukaisi opiskelijamassojen etäopetuksen ja pakotti opetusalan sopeutumaan erilaisiin opetusmenetelmiin ja tapoihin saavuttaa oppilaita ja opiskelijoita. Sosiaalisen median merkitys kasvoi nopeasti hyvin monella alalla ja tähän muutokseen tartuttiin tutkimusten muodossa ympäri maailmaa, monista eri näkökulmista.

Myös musiikkiteknologian tarkempi tarkastelu olisi saattanut tuottaa hyvin toisenlaisia tuloksia ja näkökulmia. Median ja teknologian eron määrittely ja rajaaminen olisi voinut viedä erilaisten lähteitten äärelle, joita tässä tutkielmassa ei ole tarkasteltu nyt ollenkaan. Musiikkiteknologian mahdollisuuksien tutkiminen avaisi kokonaan toisenlaisen tutkimuskentän, jolla voisi tehdä hyvin toisenlaisia rajauksia mediakasvatuksen näkökulmasta. Tällöin näkisin tutkimuksen painopisteen siirtyvän vielä lähemmäs luovaa tekemistä, tuottamista ja itseilmaisua.

Haluan kuitenkin tutustua aiheeseen vielä tarkemmin ja jatkossakin ottaa selvää erilaisista keinoista, joilla mediaa on sisällytetty musiikinopetukseen ja minkälaisia tuloksia tällä on saatu aikaan. Kandidaatintutkielmallani on potentiaalia laajentua gradun aiheeksi, koska mediakasvatuksen ajankohtaisuus ei tule parissa vuodessa katoamaan, ja tutkimusaukon osoittaminen tämän tutkielman myötä antaa hyvän pohjan laajemmalle työlle.

6 Lähteet / References

- Alanko, A. (2023). *Hyvä, paha Wilma? Katsaus oppilaiden kokemuksiin [powerpoint-esitys]*. Kasvatustieteitten ja psykologian tiedekunta.
- Albert, D. J. (2015). Social Media in Music Education. *Music Educators Journal*, 102(2), 31–38. <https://doi.org/10.1177/0027432115606976>
- Bates, V. C., & Shevock, D. J. (2020). The Good, the Bad, and the Ugly of Social Media in Music Education. Teoksessa *The Oxford Handbook of Social Media and Music Learning* (ss. 618–644). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190660772.001.0001>
- Cantwell, D. (2015, maaliskuuta 17). *The Unlikely Story of “A Change Is Gonna Come”* | *The New Yorker*. The New Yorker. <https://www.newyorker.com/culture/culture-desk/the-unlikely-story-of-a-change-is-gonna-come>
- Herkman, J. (2007). *Kriittinen mediakasvatus*. Vastapaino. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-768-272-5>
- Järvinen, T. (2017). Mediakulttuuri, koulu ja moraalinen sääätely Opettaja-lehdessä 2000-luvulla. *Kasvatus & Aika*.
- Karjalainen-Väkevä, M., & Sintonen, S. (2021). Tapaustutkimus 7luokkalaisten tekemien lyhytelokuvien audio-visuaalisista kerronnan keinoista monilukutaidon näkökulmasta. *Lähikuva*, 4, 24–39.
- Karvonen, E. (2022). *Johdatus mediakulttuurin tutkimukseen*. Karvonen, Erkki YTT, Professori, informaatiotutkimus ja viestintä, Oulun Yliopisto.
- Kotilainen, Sirkku., & Suoranta, J. (2005). Mediakasvatuksen kaipuu - ajatuksia alan tutkimuksen kehittämistarpeista. *Mediakasvatus 2005: kansalliset kehittämistarpeet*, 73–77.
- Kupiainen, R., Sintonen, S., & Suoranta, J. (2001). Suomalaisen mediakasvatuksen vuosikymmenet. Teoksessa *Näkökulmia Mediakasvatukseen* (Vsk. 1, ss. 3–26). Mediakasvatusseura.
- Lipponen, L. (2007). Yleisestä mediaosaamisesta paikalliseen ja yhteisölliseen mediaosaamiseen. Teoksessa *Näkökulmia mediakasvatukseen* (Vsk. 1). Mediakasvatusseura.

- Lumme, P. (2021, syyskuuta 3). *Lukutaito luo tasa-arvoa ja hyvinvointia* | Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/blogi/lukutaito-luo-tasa-arvoa-ja-hyvinvointia>
- Lyrics and their meaning - A change is Gonna come.* (ei pvm.). Noudettu 13. maaliskuuta 2023, osoitteesta <http://achangeiscoming.weebly.com/lyrics-and-their-meaning.html>
- Medialukutaito - Uudet lukutaidot.* (ei pvm.). Noudettu 17. maaliskuuta 2023, osoitteesta <https://uudetlukutaidot.fi/medialukutaito-2/>
- Miettunen, H. (1954). *Audio-visuaalinen kansansivistystyö*. Tekijä.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. (ei pvm.). *Netiketti*. Noudettu 20. maaliskuuta 2023, osoitteesta <https://www.mll.fi/tehtavat/netiketti/>
- Netiketti: 20 internetsääntöä sinulle ja lapsillesi.* (ei pvm.). Noudettu 20. maaliskuuta 2023, osoitteesta <https://www.kaspersky.fi/resource-center/preemptive-safety/what-is-netiquette>
- Noppari, E., Uusitalo, N., Kupiainen, R., & Luostarinen, H. (2008). "Mä oon nyt online!" *Lasten mediaympäristö muutoksessa Tampereen yliopisto Tiedotusopin laitos Julkaisuja / Publications Sarja / Series A 104/2008*. www.uta.fi/taju/
- OPH. (2014). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet*.
- Palsa, L. (2016). Käsitteellisestä hajanaisuudesta medialukutaitojen moninaisuuteen. *Monimuotoinen mediakasvatus, 1*, 36–53.
- Pullinen, J. (2019). *Mitä meille tapahtui? : näin internet ja sosiaalinen media muuttivat elämämme*. HS-Kirjat.
- Ruismäki, H. (1996). Musiikki & media &. *Musiikkikasvatus - Finnish Journal of Music Education, Vol 1(No 1)*, 74–75.
- Saarikallio, S. (2009). Musiikki- ja nuoren-psykososiaalinen-kehitys. Teoksessa J. Louhivuori, P. Paananen, & L. Väkevä (Toim.), *Musiikkikasvatus: Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen* (ss. 221–232). Suomen musiikkikasvatusseura - FiSME ry.
- Salavuo, M. (2008). Social media as an opportunity for pedagogical change in music education. *Journal of Music, Technology and Education, 1*. <https://doi.org/10.1386/jmte.1.2>

- Salavuo, M. (2009). Verkkoympäristöt musiikinopetuksessa ja -opiskelussa. Teoksessa J. Louhivuori, P. Paananen, & L. Väkevä (Toim.), *Musiikkikasvatus: Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen* (ss. 345–362). Suomen musiikkikasvatusseura - FiSME ry.
- Salminen, A. (2011). *Mikä kirjallisuuskatsaus?*
- Salokoski, T., & Mustonen, A. (2007). *Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin-katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja-säätelyn käytäntöihin*. <http://www.mediakunskap.fi>
- Sihvonen, M. (2009). Multimedia-avusteinen musiikin oppiminen. Teoksessa J. Louhivuori, P. Paananen, & L. Väkevä (Toim.), *Musiikkikasvatus: Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen* (ss. 373–382). Suomen musiikkikasvatusseura - FiSME ry.
- Sintonen, S. (2001). *Mediakasvatus ja sen musiikilliset mahdollisuudet*.
- Sintonen, S. (2012). *Susitunti : kohti digitaalisia lukutaitoja*. Finn Lectura.
- Sääskilähti, M. (2023). *Medialukutaidon osa-alueet perusopetuksessa [Powerpoint-esitys]*. Kasvatustieteitten ja psykologian tiedekunta.
- Tarnainen, M. (2019). Monilukutaito sosiokulttuurisena lukutaitona. *Oppimisen ja oppimisvaikeuksien erityislehti*, 29(No.4).
- Tate, G. (2020, lokakuuta 14). *A Change Is Gonna Come: One of soul's greatest songs - BBC Culture*. BBC Culture. <https://www.bbc.com/culture/article/20201013-a-change-is-gonna-come-one-of-souls-greatest-songs>
- TENK. (2012). Hyvä Tieteellinen Käytäntö ohje. *Tutkimuseettinen neuvottelukunta*.
- Tuominen, S., & Mustonen, A. (2007). Tunteella ja järjellä nettiin – Internetissä tarvitaan uudenlaisia mediataitoja. Teoksessa *Näkökulmia Mediakasvatukseen* (Vsk. 1, ss. 137–150). Mediakasvatusseura.
- Vogels, E. A., Gelles-Watnick, R., & Massarat, N. (2022). *Teens, Social Media and Technology 2022* (Vsk. 10). www.pewresearch.org
- Waldron, J. L. (2020). Social Media and Theoretical Approaches to Music Learning in Networked Music Communities. Teoksessa *The Oxford Handbook of Social Media and Music*

Learning (ss. 20–39). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190660772.001.0001>